

KARTLEGGING AV HEKKENDE FUGLER VED STAVANGER LUFTHAVN, SOLA 2021

12.08.2021

PLANTER
I VÅTMARK

MENNESKET
I VÅTMARK

INSEKTER
I VÅTMARK

FUGLER
I VÅTMARK

FISK
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

RAPPORT 2021:07

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Thorstein Holtskog

Prosjektmedarbeider:

Thorstein Holtskog

Oppdragsgiver:

Vanning AS

Kontaktperson:

Roar Bjerke

Referanse:

Holtskog, T. (2021). *Kartlegging av hekkende fugler ved Stavanger lufthavn, Sola 2021* (DNV Rapport 2021:7)

Sammendrag:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) har på oppdrag fra Vanning AS/ECHO Airport Services gjennomført en kartlegging av hekkende fugler ved Stavanger lufthavn, Sola. Kartleggingen er gjennomført som en tilleggskartlegging til et prosjekt der en skal se på tilstedeværelsen av fugl i områder med robotgressklippere.

I kartleggingen ble det ikke funnet en eneste hekkende fugl på områder med robotgressklipper. På andre gressområder hekket det imidlertid flere par i akkurat samme biotop, men uten forstyrrelse fra gressklipperene. Kartleggingen viser at det for enkelte arter som vipe, sandlo og sanglerke er forholdsvis gode bestander ved lufthavnen. Arter som storspove ser derimot ut til å ha litt større problemer med rekrutteringen ved lufthavnen sammenlignet med områder rundt.

Forsidefoto:

Stavanger lufthavn, Sola. Foto: Thorstein Holtskog.

Emneord:

Fugler, Stavanger lufthavn, robotgressklipper, hekking

Forord

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) har på oppdrag fra Vanning AS/ECHO Airport Services gjennomført en kartlegging av hekkende fugler ved Stavanger lufthavn, Sola. Kartleggingen er basert på en hovedkartlegging og flere mindre tilleggskartlegginger i månedene april til juli.

Roar Bjerke har vært oppdragsgivers kontaktperson. Han har gitt viktig informasjon rundt robotgressklipperne. Underveis har vi også hatt nyttige diskusjoner både med han, Kjell Bore og Atle Laland hos AVINOR, Johann Delcourt hos Universitetet i Liège og Didier Bennet i ECHO Airport Services.

Takk til alle for et godt samarbeid.

Haugesund, 12.08.2021

Thorstein Holtskog

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Innhold

Forord	3
1 Introduksjon	5
2 Metode	7
3 Resultat.....	8
4 Diskusjon	14
5 Konklusjon	15
6 Referanser	16

1 Introduksjon

Stavanger lufthavn ligger i Sola kommune, nær tettbebyggelse, jordbruksarealer og sjø. Det er to rullebaner, hovedbanen 18/36, og 11/29, som i hovedsak benyttes av helikopter (vestenden av rullebanen). Innenfor lufthavnen er det foruten infrastruktur, store gressområder, kanaler/reseparker og et landskapsvernområde. Forsvaret har og et eget anlegg i øst.

Nord for lufthavnen ligger Hafrsfjord, med Sømmevågen inn mot terskel 18. Videre mot nordvest er det spredt bebyggelse og landbruk. I vest ligger Solabukta og landbruksområder. En golfbane grenser inn mot lufthavnen sør for terskel 11. Videre mot sør og sørøst er det landbruk og spredt bebyggelse, i øst ligger Sola sentrum med tettbebyggelse.

Lufthavnen ligger i et åpent terreng, utsatt for vind fra alle retninger.

Figur 1. Kart over Stavanger lufthavn, Sola og omkringliggende områder (fra Norgeskart).

I 2017 ble den første robotgressklipperen innstalert ved lufthavnen og antallet har siden økt for hvert år. I 2019 var antallet 24 og de dekket et areal på 407.974 m². Det er hovedsakelig områdene rundt hovedrullebanen som blir slått med robotgressklipper. Lufthavnen selv

opplyser om at det har blitt færre måker i områder med robotgressklippere og flere svaler. Det er imidlertid ikke gjort undersøkelser på om robotgressklipperene har hatt noen effekt på fugler som hekker ved lufthavnen. I forbindelse med et kartleggingsprosjekt av fugl og robotgressklippere har det derfor blitt gjennomført en systematisk gjennomgang av hekkende fugler, slik at en kan sammenligne dette på et senere tidspunkt og dermed se om det har utgjort en forskjell.

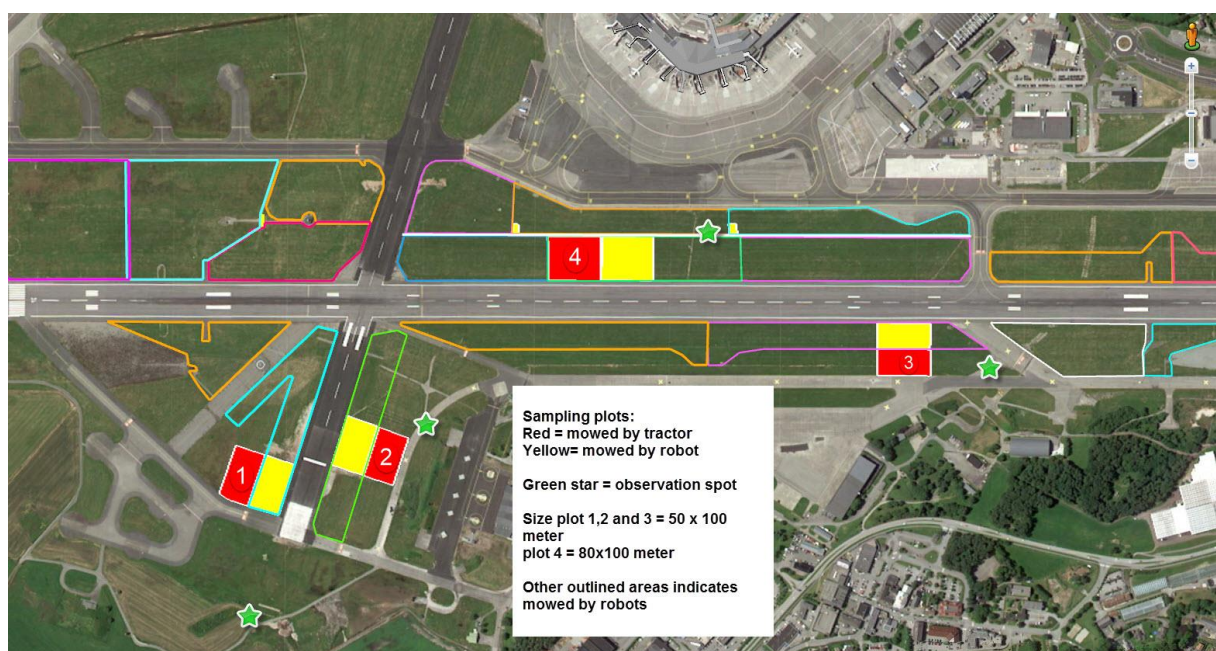

Figur 2. Robotgressklipper. Foto: T. Holtskog

2 Metode

Kartleggingen har blitt gjennomført med en hovedkartlegging den 18.05.21 og supplerende observasjoner hver uke både før og etter hovedkartleggingen. Arbeidet ved Stavanger lufthavn startet i midten av april, og første registrering av unger var 26.04.21 da et kull med vipeunger ble registrert.

Hovedkartleggingen ble gjennomført ved at hele flyplassområdet ble grundig gjennom søkt på jakt etter reir og unger. Alle fugler med hekkeindikasjon ble notert ned og hvor på lufthavnen dette var. Det ble i hovedsak brukt bil under kartleggingen. Alle gressområdene ble og undersøkt med bil, ved at en kjørte gjennom disse.

Figur 3. Områder som ble kartlagt i forbindelse med robotklipperprosjektet ved Stavanger lufthavn. Røde områder er slått med traktor og gule er slått med robotgressklipper. MERK at område fire er flyttet på motsatt side av rullebanen pga at det var vanskelig tilgjengelig. Det ligger dermed parallelt med område tre.

3 Resultat

Totalt er det registrert ca. 30 hekkende arter innenfor flyplassgjerdet ved Stavanger lufthavn. I tillegg hekker det seks arter på forsvaret sin del som ikke hekker ved hovedlufthavnen. Under følger en gjennomgang av disse med status. For de vanligste artene er det egen omtale, mens for mindre vanlige og de fleste spurvefugler er det en oppsummering til slutt.

Stokkand (*Anas platyrhynchos*)

Det ble registrert et kull med 6 unger i rensedammen i nord og et kull med to unger i bekken ved rensedammene i sørvest. Bekken ved rullebanekrysset og rensedammene i vest har også potensiale som hekkeplass for stokkand. Stokkanda trenger lite åpent vannspeil for å trives og alle områder med litt åpent vannspeil og litt vegetasjon er derfor potensielle hekkeområder.

Vipe (*Vanellus vanellus*)

Vipe er den vanligste av de hekkende vaderartene ved lufthavnen, og totalt er det registrert 15 kull med unger. I tillegg er det sett ca. 10 rugende fugler utenom, der hekkingen nok ble mislykket. Totalen for hele lufthavnen er da ca. 25 hekkende par med vipe. Flesteparten av disse hekker i sørlige deler av lufthavnen, men også noen i vest og noen i nord. På terminalsiden av rullebanen i nord ser det ikke ut som det hekker et eneste par. På områder som er slått med robotgressklipper er det heller ingen som hekker, men gjerne rett ved. Vipa hekker typisk på gressområder som gjerne ligger brakk.

Tjeld (*Haematopus ostralegus*)

Hekker fåtallig på grusflater inne på lufthavnen. Grusflatene i nord er det viktigste hekkeområde med tre par. Tjelden kan nok også hekke på flate tak enkelte år, men disse ble ikke undersøkt i 2021.

Sandlo (*Charadrius hiaticula*)

En liten og ganske vanlig vader ved lufthavnen. Sandloen hekker typisk på grusområder, men også på vegskuldrer og i kanten av asfalterte flater. Totalt er det registrert 8 kull rundt om på lufthavnen. De fleste ved de større grusflatene i nord og sør, men også to par i vest.

Rødstilk (*Tringa totanus*)

Ved lufthavnen er den tilknyttet litt fuktigere steder og i 2021 hekket det to par, et i sørøst og et i nordøst. Det ble ikke sett noen unger i nord, men i sør ble minst en unge sett.

Figur 4. Rødstilkunge. Foto: T. Holtskog.

Storspove (*Numenius arquata*)

En jordbrukstilknyttet vader som en finner i gressengene inne på lufthavnen. Totalt var det 4 hekkende par, men ingen unger ble registrert i 2021. Storspovene er svært utsatt for slått og det kan ha vært årsak til den dårlige hekkesuksessen. Det var to par i sør, et i nord og et på midten.

Figur 5. Storspove. Foto: T. Holtskog.

Enkeltebekkasin (*Gallinago gallinago*)

Hekker i fuktige områder innenfor lufthavngjerdet. Etter antall spillende hanner å bedømme var det fem par i 2021. Tre i søraøst og to i sør.

Fiskemåke (*Larus canus*)

Vanlig hekkefugl på tak, men og noen få bakkehekkende ute på grusflater. Hovedtyngden av de hekkende fuglene holder seg rundt bygninger. Det ble ikke undersøkt oppe på takene under kartleggingen, så det er derfor litt uvisst hvor mange par som hekker ved lufthavnen.

Rødnebbterne (*Sterna arctica*)

En liten koloni holder seg i vest, og i 2021 var det 15 par i kolonien. Kolonien er helt i vest i kanten av sanddynene. Før var denne kolonien mye større med opptil 50 par i tillegg hekket flere par inne på rullebanen, men de siste ti årene har kolonien blitt stadig mindre, men synes nå muligens å ha stabilisert seg på et jevnt lavt nivå. Allikevel var det flere som hekket i 2021 enn det har vært de siste fire årene.

Sanglerke (*Alauda arvensis*)

Ved siden av vipe den vanligste hekkefuglen ved lufthavnen. Totalt hekker det rundt 30 par, med flest i sør. Sanglerka hekker ved alle typer gressområder, men ser ut til å foretrekke litt lengde på gresset.

Heipiplerke (*Anthus pratensis*)

Hekker ganske fåtallig ved lufthavnen. Totalt ca 3 par, men er mer tallrik utenfor lufthavnområdet, særlig i vest.

Steinskvett (*Oenanthe oenanthe*)

En ganske vanlig art rundt bygninger og større åpne flater. Hekker med ca 5 par ved lufthavnen i hovedsak i tilknytning til bygninger.

Sandsvale (*Riparia riparia*)

En liten koloni i en jordhaug i vest på ca 45 par. Sandsvala er en art som hekker i loddrette sandskrenter ofte i tilknytning til masseuttak. Sandsvala er derfor avhengig av at det er tilgang på egnede jord- eller sandskrenter for at den skal hekke ved lufthavnen.

Figur 6. Sandsvalekoloni. Foto: T. Holtskog.

Gråtrost (*Turdus pilaris*)

Hekker fåtallig inne på forsvarets område. Anslagsvis to til tre par hekket i 2021. En art som er i tilbakegang, men det foreligger ikke data på om den var vanligere her før.

Tornsanger (*Sylvia communis*)

Hekker langs kantsoner og grøfter der det er litt vegetasjon inne på lufthavnen. I 2021 var det tre par.

Sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Hekker i tilknytning til fuktige kanaler og grøfter. Ca 4 – 5 syngende hanner ble registrert og av disse var det ingen i nord.

Kråke (*Corvus cornix*)

Ble registrert hekkende på lysarmatur ved hangar i sør. I tillegg hekker minst et par inne på forsvaret sitt område.

Stær (*Sturnus vulgaris*)

Hekker tallrikt inne på forsvaret sitt område og næringssøker ute på gressområdene ved rullebanen, særlig i området mellom forsvaret og brannstasjonen. Etter antall utfløyne unger i juni å dømme hekker det rundt 15-20 par i parkområde til forsvaret.

Figur 7. Reirplass for stær i haleroret på fly under lagring. Foto: T. Holtskog.

Kaie (*Corvus monedula*)

Hekker med noen få par på hangarene til forsvaret og rundt distribusjonssentralen. I 2021 var det fire par.

Utenom disse artene hekker det flere arter spurvefugler i områdene i tilknytning til parkområdet til forsvaret og landskapsvernområde ved Solastranden. Disse artene er:

Ringdue, tyrkerdue, svarttrost, rødvingetrost, måltrost, buskskvett, linerle, låvesvale, løvsanger, gransanger, kjøttmeis, svartmeis, stillits, tornirisk, pilfink, gråspurv og brunsisik. I 2021 hekket det også et par med tornskate helt i vest. Dette er imidlertid en art som ikke er så vanlig på Jæren, og en kan ikke forvente at denne hekker hvert år.

Under totaltellingen den 18.05.21 ble følgende registrert:

Stokkand, 6 unger i nord og 2 i vest.

Vipe 1 + 1 + 3 unger i nordøst, 1 unge på grusen i nord, 1 unge i sør, 3 + 3 unger ved rullebanekrysset, 3 + 3 unger i vest og 2 unger i øst. I tillegg ble ett reir med 2 egg observert i øst.

Sandlo, 2 rugende grusen i nord, 2 rugende grusen i sør

Sandsvale 45 reir i jordhaug i vest.

Etter totaltellingen ble det sett 1 rødstilkunge i øst, 3 + 3 + 1 + 2 sandlounge i sørøst og 3 unger i nord, 2 tjeldunger i nord, 3 fiskemåkeunger på grusen ved forsvarsterminalen, 3 + 2 vipeunger i nord og 3 + 3 + 2 vipeunger i sørøst. I tillegg er det sett unger av pilfink, steinskvett, linerle og stær.

4 Diskusjon

Tettheten av hekkende fugler ved Stavanger lufthavn er omtrent som i områdene rundt med noen få unntak. Tidligere var det og mange som hekket på piren i nord, men systematisk eggleting med lundehund over flere år har ført til at det nå ikke hekker fugler her lenger. Innføringen av robotgressklippere har og påvirket gressområdene ved lufthavnen, men det er uvisst om dette har ført til færre hekkende par eller om de har flyttet seg internt på lufthavnen. Det ble ikke registrert et eneste hekkeforsøk på disse områdene i 2021, noe som kan tyde på at svært kort gress ikke er et egnet hekkehabitat, samtidig med at det blir en kontinuerlig forstyrrelse i disse områdene. Området i sørøst har nok den største tettheten med hekkende par ved lufthavnen, men for enkelte arter som sandlo og tjeld er også det største grusområde i nord et svært godt hekkeområde.

På tross av mange hekkende par er det svært varierende ungeproduksjon blant hekkefuglene ved lufthavnen. Noe av dette kan skyldes at området også er et godt område for predatorer som kråke og fiskemåke, som forsyner seg av egg og unger. Under besøkene er det flere ganger sett fiskemåker som tar unger av sandlo og vipe.

I hovedsak kan en dele flyplassen i fem områder, nord, sør, øst, vest og grøfter/fangdammer. I fangdammer/grøfter finner en hovedsakelig stokkand og sivsanger. Enkelte andre arter kan også opptre her, men de er der i hovedsak for næringssøk. I vest finner en rester av det opprinnelige Jærlandskapet og dette inngår i dag i et landskapsvernområde. Her hekker flere spurvefugler som heipiplerke og buskskvett, men i sanddynene hekker også rødnebbterne. I dette området er og den eneste sandsvalekolonien og enkelte par med vipper hekker i gressområdene.

I sør hekker hovedtyngden av vipe. Her er det også et område med en større grusflate som er noe gjenngrodd. Denne er fin for sandlo. Gressområdene i sør og øst har også den tetteste bestanden av sanglerke, selv om denne hekker over hele lufthavnen der det er gressområder.

Området i øst er litt fuktigere og her finner en de fleste parene med enkeltbekkasin, samt vipper, rødstilk og storspove. En liten del av dette området er fylt opp uten at det ser ut til å ha fått store konsekvenser for hekkefuglene, men fyller en opp større områder vil det påvirke sammensetningen av de forskjellige artene i området.

I nord finner en de fleste parene med tjeld ved lufthavnen. Disse er i tilknytning til det større grusområde. Dette er nok også det viktigste område for sandlo. Utenom disse er det noen par med vipper og et par med rødstilk her. Området langs rullebanen fra rullebanekrysset og til grusområde i nord er nok det området med færrest hekkende par. Her er det kun enkelte par med sanglerker.

5 Konklusjon

Hekkefuglene ved Stavanger lufthavn, Sola er omtrent som en kan forvente ut i fra beliggenheten og sammenlignet med hekkefuglene en finner i omkringliggende områder. Eneste unntaket er bestanden av vipe, sandlo og sanglerke som har en høyere tetthet inne på lufthavnen enn i områdene rundt. Dette skyldes i hovedsak at det er mange områder som ligger uforstyrret inne på lufthavnen og at biotopen er godt egnet for disse artene. Rødnebbterna hadde et godt år i 2021 med flere hekkende par enn det har vært de siste årene, men vesentlig færre enn det var for ti år siden.

Områder med robotgressklippere ser ikke ut til å være særlig gunstige, og det var ingen arter som hekket på områder med robotgressklipper, selv om de gikk til hekking før robotgressklipperne var satt i drift. Årsaken kan være at gresset her var kortere og tettere enn områdene rundt. En rugende fugl vil derfor være svært synlig dersom den går til hekking på et område som er klipt med robotgressklipper.

Tidligere var det og en del fugler som hekket ute på piren i nord, men disse er forsvunnet etter systematisk reirleting med lundehund og dertter fjerning av reir.

6 Referanser

Amundsen, K. 2019. Robotklippere i Avinor – Evaluering etter sesongen 2017-2018. Avinor.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Solvang, R., Wold, O & Imsland, S. 2011. Biologisk mangfold på Stavanger lufthavn, Sola kommune, Rogaland. Avinor BM-rapport nr. 4-2010.

Aas, C.K. 2013. Rapport fra ornitologisk besøk ved Stavanger lufthavn, Sola 14. oktober 2013. Fly/fugl-kontoret, Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Aas, C.K. 2016. Vurdering av rødnebbternekolonien ved terskel 11 på Stavanger lufthavn, Sola – skal den få bli eller må den bort? Fly/fugl-kontoret, Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Risikoanalyse. Fugl- og viltkontroll. Stavanger lufthavn, Sola. 18. august 2014.

Risikoanalyse. Fugl- og viltkontroll. Stavanger lufthavn, Sola. 28.- 29. august 2019.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2879 ODNES Tlf: +47 61 10 00 20 E-post: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

